

«8D04201-Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Аданбекова Зарипа Нуралықызының «Электрондық байланыс құралдарын пайдалану арқылы жасалатын мәмілелерді құқықтық реттеу» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ғылыми кеңесші заң ғылымдарының кандидаты, профессор Г.Т. Алаеваның
ПІКІРІ

Аданбекова Зарипа Нуралықызының «Электрондық байланыс құралдарын пайдалану арқылы жасалатын мәмілелерді құқықтық реттеу» тақырыбына арналған диссертациялық зерттеу жұмысы цифрлық экономиканың дамуы жағдайында электрондық мәмілелерді құқықтық реттеудің негіздерін, тетіктерін және ерекшеліктерін кешенді түрде талдауға бағытталған. Жұмыста электрондық мәмілелерді жасасу мен орындаудың теориялық және тәжірибелік аспектілері зерттеліп, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ұлттық заңнамасын жетілдіруге қатысты ұсыныстар әзірленген.

Диссертация тақырыбының өзектілігі азаматтық және коммерциялық айналымда электрондық мәмілелерді қолдану аясының кеңеюімен, сондай-ақ құқықтық реттеуді қазіргі заманғы цифрлық үдерістерге бейімдеу қажеттілігімен айқындалады. Келісімшарттық қатынастарға электрондық технологиялардың белсенді түрде енгізілуі жағдайында құқықтық айқындықты қамтамасыз ету, қатысушылардың құқықтарын қорғау және құқық қолдану тиімділігі мәселелері ерекше маңызға ие болып отыр, бұл жүргізілген зерттеудің уақтылығын әрі ғылыми тұрғыдан сұранысқа ие екендігін дәлелдейді.

Диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы электрондық мәмілелерді құқықтық реттеуді талдауда қолданылған жүйелі әрі кешенді тәсілмен айқындалады. Зерттеу барысында Қазақстан Республикасының заңнамасын қамтитын, сондай-ақ халықаралық құқықтық актілер мен шетелдік құқықтық реттеу тәжірибесін көрсететін нормативтік-құқықтық дереккөздердің кең ауқымы пайдаланылған. Атап айтқанда, Біріккен Ұлттар Ұйымының, Еуропалық Одақтың, Америка Құрама Штаттарының және басқа да мемлекеттердің заңнамалық базасы талданған. Жүргізілген салыстырмалы-құқықтық талдау ұлттық құқықтағы қолданыстағы олқылықтар мен қайшылықтарды анықтауға, сондай-ақ ғылыми тұрғыдан негізделген тұжырымдар мен ұсынымдарды қалыптастыруға мүмкіндік берді.

Диссертацияның маңызды нәтижелерінің бірі - Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық актілеріне нақты өзгерістер мен толықтырулар енгізу жөніндегі ұсыныстардың негізделуі. Автор электрондық мәмілелерді құқықтық реттеуді жетілдіруге бағытталған тұтас тұжырымдаманы әзірлеген, ол құқықтық айқындықты арттыруды, азаматтық айналымға қатысушылар мүдделерінің теңгерімін қамтамасыз етуді және шарттарды жасасу мен орындаудың электрондық нысандарын қолдануға байланысты құқықтық тәуекелдерді төмендетуді көздейді. Диссертациялық жұмыс логикалық тұрғыдан құрылымдалған үш тараудан тұрады. Бірінші тарауда электрондық мәмілелердің

теориялық негіздері қарастырылып, негізгі ұғымдар, олардың құқықтық табиғаты мен реттеу қағидаттары ашылған, сондай-ақ доктриналық тәсілдер мен ғылыми көзқарастарға талдау жасалған. Автор функционалдық тәсіл негізінде электрондық мәміле ұғымын нақтылап, оның негізгі белгілерін айқындаған әрі теориялық және тәжірибелік маңызы бар электрондық ерік білдірудің тиістілігін бағалау критерийлерінің жүйесін ұсынған. Белгіленген талаптар сақталған жағдайда электрондық нысанда жасалған мәмілелердің жазбаша нысандағы мәмілелерге тең екендігі негізделіп, сонымен қатар цифрлық ортаға тән ерекше құқықтық мәселелер кешені анықталған.

Екінші тарауда автоматтандырылған технологияларды қолдану арқылы электрондық мәмілелерді жасасу және орындау тетіктері жан-жақты талданған. Азаматтық-құқықтық тұрғыдан электрондық агент пен электрондық мандат құрылымдарын әзірлеу, мәмілелерді автоматтандырылған түрде жасасудың құқықтық негіздемесін қалыптастыру, сондай-ақ тараптардың әрекеттері мен жауапкершілігін айқындаудың теңгерімді режимін ұсыну ерекше назар аударарлық. Акцепттің техникалық қолжетімділігі критерийі арқылы шарт жасалған сәт нақтыланған. Бөлімнің тәжірибелік маңыздылығы құқықтық айқындықты арттыру және цифрлық мәмілелерге деген сенімді күшейту мақсатында азаматтық және оған сабақтас заңнаманы жетілдіру жөніндегі ұсыныстардан көрініс табады.

Үшінші тарау құқық қолдану тәжірибесін талдауға және арнайы мәселелерге арналған. Атап айтқанда, цифрлық контент пен цифрлық қызметтердің азаматтық құқық объектілері ретіндегі құқықтық табиғаты зерттелген. Электрондық сауда платформаларының құқықтық рөліне, сондай-ақ пайдаланушы деректерінің электрондық мәмілелердегі қарсы ұсыну нысаны ретіндегі мәніне ерекше көңіл бөлінген. Алынған қорытындылар қолданыстағы құқықтық реттеудегі олқылықтар мен қайшылықтарды жаңашыл тұрғыда ашып көрсетеді және оларды еңсеру тұрғысынан өзектілігімен ерекшеленеді, бұл құқық қолданудың бірізділігін қалыптастыру мен экономиканы цифрландыру жағдайында азаматтық-құқықтық реттеуді дамыту үшін елеулі маңызға ие.

Баяндау тілі де ерекше назар аударуға лайық. Диссертациялық жұмыс қазақ тілінде орындалған, бұл мемлекеттік тілдегі ғылыми құқықтық терминологияның дамуына және қазақтілді ғылыми зерттеудің кеңеюіне ықпал етеді. Сонымен қатар, зерртеу жұмысы материалды баяндау айқындылығымен, логикалық жүйелілігімен және қолжетімділігімен ерекшеленеді, бұл автордың ғылыми мәдениетінің жоғары деңгейде екендігін дәлелдейді.

Диссертацияның тәжірибелік маңыздылығы алынған қорытындылар мен ұсынымдарды нормашығармашылық қызметте, құқық қолдану тәжірибесінде, сондай-ақ білім беру үдерісінде пайдалану мүмкіндігімен айқындалады. Зерттеу нәтижелері цифрлық және азаматтық құқық мәселелерімен айналысатын мемлекеттік органдардың, заңгерлердің және ғылыми зерттеушілердің қызметінде қолданылуы мүмкін.

З.Н. Аданбекованың «Электрондық байланыс құралдарын пайдалану арқылы жасалатын мәмілелерді құқықтық реттеу» тақырыбындағы диссертациялық зерттеуі жоғары теориялық және тәжірибелік деңгейде

орындалған, аяқталған әрі дербес ғылыми жұмыс болып табылады. Еңбек диссертациялық зерттеулерге қойылатын қазіргі заманғы талаптарға толық сәйкес келеді, ғылыми негізділігімен, жүйелілігімен және қолданбалы бағыттылығымен ерекшеленеді.

Осыған байланысты, З.Н. Аданбекованың «8D04201-Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға әбден лайықты.

Ғылыми кеңесші:

«Тұран» Университеті,

Гуманитарлық-заң факультеті,

Құқық жоғары мектебінің профессоры,

заң ғылымдарының кандидаты



Г.Т. Алаева	
ДОСТЫҒЫН. «ТҰРАН»	
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ҚҰҚО	
ЖҒАРЫ МЕКТЕБІ	
ДОСТЫҒЫ	
«	»
ж.	